

การพัฒนาทฤษฎีของการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยทางการบริหารของ ผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วมเป็นฐาน

Development of a Theory for Enhancing School Administrators' Competency in Administrative Research Based on Participatory Action Research

สุเมธ งามนกน¹

Sumeth Ngamkanok¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ พัฒนาทฤษฎี ศึกษาผลของการใช้ทฤษฎีและยืนยันทฤษฎีและผลลัพธ์ของการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยทางการบริหารของ
ผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วมเป็นฐานด้วยการวิจัยและพัฒนาแบ่งเป็น 4 ระยะ ได้แก่ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ 2) การพัฒนาทฤษฎีของการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัย 3) การศึกษาผลของการใช้ทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นและ 4) การตรวจสอบยืนยันทฤษฎีและผลลัพธ์ของการเสริมสร้าง
สมรรถนะด้านการวิจัยทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา 270 คน
และผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมพัฒนาสมรรถนะจำนวน 12 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ใน
การวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความต้องการจำเป็น แบบประเมินสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาด้านการวิจัย
และคู่มือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่มและแบบประเมินยืนยันทฤษฎีด้านความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์
วิเคราะห์ข้อมูลจากค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและผลต่างค่าเฉลี่ย ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบัน
โดยรวมอยู่ในระดับมากและสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็นเรียงลำดับ คือ ด้าน
การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและการมีส่วนร่วม ด้านการติดตาม ประเมินและสะท้อนผลการพัฒนาอย่าง
ต่อเนื่อง ด้านการออกแบบแผนการพัฒนาแบบมุ่งสมรรถนะ ด้านการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและ
กำหนดเป้าหมายการพัฒนาและด้านระบบสนับสนุนและเครือข่ายการเรียนรู้ 2) ทฤษฎีของการเสริมสร้าง
สมรรถนะด้านการวิจัยทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา มี 5 องค์ประกอบ 23 แนวทางการปฏิบัติ มีผล
การประเมินด้านความถูกต้องและความเป็นไปได้อยู่ระดับมากที่สุด 3) ผลการประเมินสมรรถนะด้านการวิจัย
ของผู้บริหารสถานศึกษาก่อนการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง และหลังการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการ
ประเมินคุณภาพงานวิจัยของผู้บริหารอยู่ในระดับคุณภาพดี 4) ผลการตรวจสอบยืนยันทฤษฎีด้านความ
เหมาะสมอยู่ในระดับมากและความเป็นประโยชน์อยู่ระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัย, ผู้บริหารสถานศึกษา, การวิจัยแบบมีส่วนร่วม

¹ รองศาสตราจารย์ ดร., คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

¹ Assoc. Prof. Dr., Faculty of Education, Burapha University

Corresponding Author E-mail: sumet2003@windowslive.com

Abstract

This study aimed to examine the current and desired conditions, develop a theory, investigate the results of applying the theory, and validate the theory and the outcomes of enhancing school administrators' competency in administrative research through a participatory research-based approach. The research and development process comprised four phases: (1) examining the current and desired conditions; (2) developing a theory for research competency enhancement; (3) investigating the results of applying the developed theory; and (4) validating the theory and the outcomes of enhancing school administrators' competency in administrative research. Participants included 270 school administrators and 12 purposively selected school administrators who took part in the competency development process. The research instruments were a needs assessment form, a research competency assessment form, a development manual, a focus group record form, and a theory validation form assessing appropriateness and utility. Data were analyzed using means, standard deviations, and mean differences. The findings were as follows. 1) The overall current condition was rated high, whereas the desired condition was rated at the highest level. The priority needs, in descending order, were practice-based and participatory learning; continuous monitoring, evaluation, and reflection; competency-based development planning; needs analysis and development goal setting; and support systems and learning networks. 2) The developed theory comprised five components and 23 practical guidelines. Its accuracy and feasibility were rated at the highest level. 3) The administrators' research competency was rated moderate before development and at the highest level afterward. The quality of their research outputs was rated good. 4) The theory's appropriateness was rated high, and its utility was rated at the highest level.

Keywords: Research Competency Enhancement, School Administrators, Participatory Research

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาโลกเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อ ระบบการศึกษาและการบริหารสถานศึกษา ทำให้สถานศึกษาไม่อาจดำเนินงานโดยอาศัยแนวปฏิบัติเดิม หรือ คำสั่งจากส่วนกลาง หากแต่ต้องสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ ใช้ข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ประกอบการ ตัดสินใจ และสร้างองค์ความรู้จากปัญหาที่เกิดขึ้นจริง เพื่อให้การบริหารจัดการตอบสนองต่อความต้องการ ของผู้เรียน บุคลากรและบริบทที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องปรับบทบาทจาก ผู้รับนโยบายและผู้ควบคุมการดำเนินงานไปสู่การเป็นผู้นำการเรียนรู้และผู้สร้างความรู้จากการปฏิบัติภายใต้

บริบทดังกล่าวพร้อมทั้งพัฒนาระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและใช้ข้อมูลในการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (UNESCO, 2016) เห็นได้ว่า คุณภาพการศึกษาไม่ได้ขึ้นอยู่กับทรัพยากรหรือนโยบายเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารในการวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทางพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทจริงของสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องมีความสามารถในการตั้งคำถาม วิเคราะห์สาเหตุ ออกแบบแนวทางพัฒนา ตรวจสอบและปรับปรุงการดำเนินงานโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 กำหนดให้การวิจัย นวัตกรรมและการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษาเป็นยุทธศาสตร์สำคัญ โดยยุทธศาสตร์ที่ 2 มุ่งพัฒนากำลังคน การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันและยุทธศาสตร์ที่ 6 มุ่งพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ คล่องตัว โปร่งใส และตรวจสอบได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) รวมถึงนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567-2568 ยังให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ การเข้าถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจและการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) ทิศทางดังกล่าวสะท้อนความคาดหวังว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องสามารถใช้ข้อมูล งานวิจัย และนวัตกรรมเป็นฐานในการวิเคราะห์ วางแผน ตัดสินใจ และพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ แต่เมื่อพิจารณาการปฏิบัติจริงยังพบช่องว่างระหว่างนโยบายกับความสามารถในการใช้กระบวนการวิจัยของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งการวิจัยทางการบริหารมิใช่เพียงการรวบรวมข้อมูลหรือจัดทำรายงาน แต่เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้อย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การกำหนดปัญหาและคำถามวิจัย การออกแบบการวิจัย การพัฒนาเครื่องมือ การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปและอภิปรายผล ตลอดจนการนำข้อค้นพบไปใช้ตัดสินใจและพัฒนาสถานศึกษา (เก็จกนก เอื้อวงศ์, 2562) ดังนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้และทักษะด้านการกำหนดปัญหาวิจัย การเลือกระเบียบวิธีวิจัย การออกแบบและบริหารโครงการวิจัย การนำเสนอผลและการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย แต่ความซับซ้อนของสมรรถนะดังกล่าวทำให้ผู้บริหารที่ไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบอาจไม่สามารถใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือทางการบริหารได้อย่างเต็มศักยภาพ (Penuel et al., 2017) นอกจากนี้ยังพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาจำนวนมากยังขาดความรู้และทักษะในการวิเคราะห์และตีความข้อมูล และหากผู้บริหารไม่จัดสรรเวลา ไม่สร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยต่อการตั้งคำถาม การใช้ข้อมูลย่อมไม่ก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง แสดงให้เห็นว่า ปัญหาการวิจัยทางการบริหารไม่ได้จำกัดอยู่ที่ความรู้ด้านระเบียบวิธีวิจัย แต่ยังเกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ ความไว้วางใจ การมีส่วนร่วมและวัฒนธรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา แม้การวิจัยจะเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจสถานศึกษา แต่การดำเนินงานมักเน้นการส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน ผู้บริหารจึงอาจมีบทบาทเพียงอนุมัติ กำกับ หรือติดตามมากกว่าการลงมือศึกษาปัญหาทางการบริหารด้วยตนเอง ส่งผลให้การตัดสินใจบางส่วนยังอาศัยประสบการณ์ ความเคยชิน หรือข้อมูลเชิงรายงานมากกว่าหลักฐานที่ผ่านการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ และงานส่วนใหญ่มุ่งพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของครู แต่ยังมีได้มุ่งเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยทางการบริหารของผู้บริหารโดยตรง และยังมีได้อธิบายกลไกการเปลี่ยนแปลงสมรรถนะอย่างเป็นระบบ (Schildkamp et al., 2019)

จากการศึกษาสภาพปัญหาของกระบวนการพัฒนาดังกล่าวยังพบช่องว่างการวิจัยสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) ช่องว่างด้านกลุ่มเป้าหมายของการพัฒนา (target population gap) เนื่องจากงานส่วนใหญ่มุ่งพัฒนาครุณักวิจัย ขณะที่การพัฒนาผู้บริหารให้ทำวิจัยเกี่ยวกับปัญหาทางการบริหารยังมีจำกัด (จินดา อุ่นทอง และคณะ, 2565; มนสิข สิริธสมบุรณ์, 2561) 2) ช่องว่างด้านกระบวนการพัฒนาสมรรถนะ (competency development process gap) เพราะแนวทางที่ใช้ทั่วไปมักเป็นการอบรม การบรรยาย หรือการถ่ายทอดความรู้ระยะสั้น ซึ่งยังไม่เชื่อมโยงกับการลงมือวิจัยในปัญหาจริงอย่างต่อเนื่อง (OECD, 2024) 3) ช่องว่างระหว่างงานวิจัยกับการปฏิบัติ (research-practice gap) เนื่องจากผู้บริหารยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึง ตีความ และประยุกต์ใช้ผลวิจัยให้สอดคล้องกับสถานการณ์เฉพาะของสถานศึกษา (Penuel et al., 2017 ; Schlicht-Schmälzle et al., 2024) 4) ช่องว่างเชิงทฤษฎี (theoretical gap) งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งพัฒนาหลักสูตร รูปแบบ คู่มือ หรือกิจกรรม และประเมินผลจากความรู้ ทักษะ หรือเจตคติก่อนและหลังการพัฒนา แม้จะเชื่อว่ากิจกรรมมีประสิทธิผลแต่ยังไม่สามารถอธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้อย่างไร เหตุใดกลไกบางประการจึงนำไปสู่ผลลัพธ์ และบริบทหรือเงื่อนไขใดสนับสนุนหรือขัดขวางการพัฒนา (ธีระยุทธ กิตตินภวัฒน์, 2567) และ 5) ช่องว่างด้านความสอดคล้องกับบริบทและการขยายผล (gap in contextual relevance and scalability) เนื่องจากแนวทางจำนวนมากออกแบบโดยผู้เชี่ยวชาญภายนอกให้ผู้ปฏิบัติมีบทบาทเป็นผู้รับการพัฒนามากกว่าผู้ร่วมคิดและผู้ร่วมสร้างความรู้ จึงอาจไม่สอดคล้องกับปัญหา ทรัพยากร วัฒนธรรม และเงื่อนไขของแต่ละสถานศึกษา และยังขาดข้ออธิบายเกี่ยวกับขอบเขตและเงื่อนไขในการนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทอื่น (Farrell et al., 2018)

จากช่องว่างที่เป็นสภาพปัญหาดังกล่าว การเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยทางการบริหารจึงควรครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ การคิดเชิงวิพากษ์ การใช้ข้อมูล และความสามารถในการนำผลวิจัยไปใช้ โดยต้องเกิดผ่านการร่วมวิเคราะห์ปัญหา การลงมือปฏิบัติ การสังเกตผล การสะท้อนคิด และการสร้างความรู้ร่วมกัน ดังนั้น การวิจัยแบบมีส่วนร่วมจึงมีความเหมาะสมในฐานะกระบวนการพัฒนา เพราะเปิดโอกาสให้ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องเป็นผู้ร่วมวิจัย ตั้งแต่การกำหนดปัญหา วางแผน ดำเนินงาน เก็บข้อมูล สะท้อนผล และปรับปรุงการปฏิบัติเป็นวงจร ทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นจากบริบทจริงและช่วยลดช่องว่างระหว่างความรู้กับการปฏิบัติ ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วมเป็นฐานในการบริหารงาน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งพัฒนาทฤษฎีเชิงปฏิบัติของการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วมเป็นฐาน เพื่อสร้างคำอธิบายที่เชื่อมโยงบริบท เงื่อนไข กลไก กระบวนการ และผลลัพธ์ของการพัฒนาสมรรถนะอย่างเป็นระบบ ทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นจะช่วยอธิบายว่า ภายใต้เงื่อนไขใด การมีส่วนร่วม การเรียนรู้จากการปฏิบัติ การสะท้อนคิด และการสร้างความรู้ร่วมกันจึงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ และความสามารถในการใช้การวิจัยเพื่อพัฒนางานบริหาร อีกทั้งเป็นองค์ความรู้ที่สามารถตรวจสอบ ปรับใช้ และพัฒนาต่อยอดในบริบทของสถานศึกษาที่แตกต่างกัน อันจะช่วยยกระดับผู้บริหารจากผู้ใช้อำนาจหรือผู้รับผลงานวิจัยไปสู่การเป็นผู้สร้างหลักฐานและผู้นำการเปลี่ยนแปลงบนฐานความรู้ได้อย่างยั่งยืน ทั้งยังเป็นฐานสำหรับหน่วยงานต้นสังกัดในการออกแบบระบบพัฒนาผู้บริหารที่

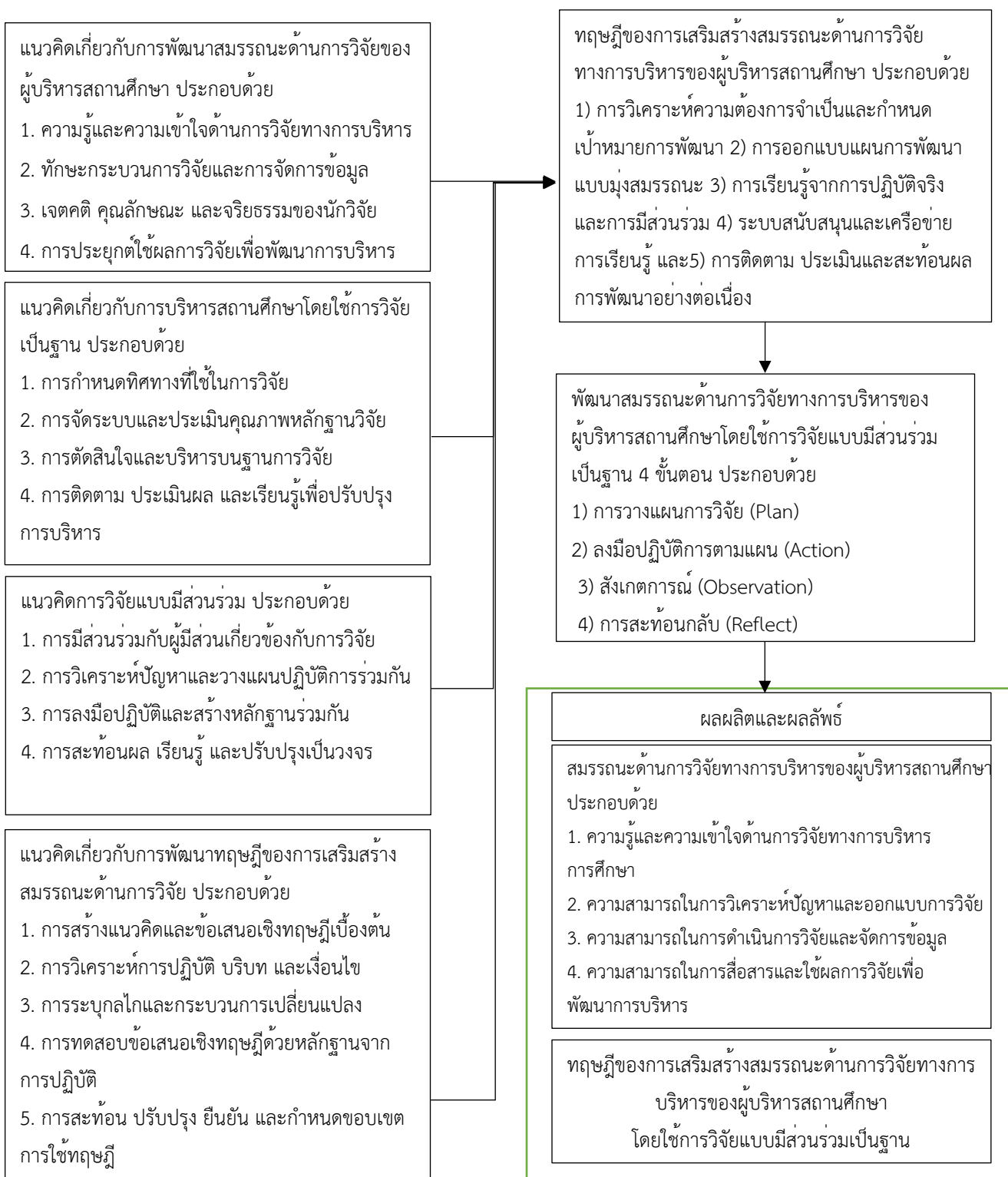
เชื่อมโยงการเรียนรู้กับการกิจจริง สร้างเครือข่ายวิจัยทางการบริหาร และส่งเสริมวัฒนธรรมการตัดสินใจที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ทางการศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา
2. เพื่อพัฒนาทฤษฎีของการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วมเป็นฐาน
3. เพื่อศึกษาผลของการใช้ทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นต่อการเปลี่ยนแปลงสมรรถนะด้านการวิจัยทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา
4. เพื่อยืนยันทฤษฎีและผลลัพธ์ของการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ในการนำไปใช้ในบริบทของสถานศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วย 1) แนวคิดการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยของผู้บริหารสถานศึกษาของมนสิข สิริสมบุญ (2561) โสภณ เพ็ชรพวง (2561) Khotnarin et al. (2022) และ Castañeros and Sumbilon (2023) 2) แนวคิดการบริหารสถานศึกษาโดยใช้การวิจัยเป็นฐานของ Brown and Zhang (2017) Farley-Ripple et al. (2023) และ Jones (2018) 3) แนวคิดการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของรจนา บุญลพ (2562) Kemmis and McTaggart, (2005) และ Feekery (2024) และ 4) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทฤษฎีเชิงปฏิบัติของการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยของ Coldwell (2019) Cornish et. al. (2023) Edwards-Groves et. al. (2018) และ Feather (2018) ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวิธีการดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ตารางที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัยแต่ละระยะ

ผู้ให้ข้อมูล	การเก็บรวบรวมข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	การวิเคราะห์ข้อมูล
ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา			
ผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดชลบุรี ระยะยงและจันทบุรี 270 คน (Yamane, 1973)	- ใช้แบบสอบถาม สำหรับผู้บริหาร สถานศึกษา	แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา	- วิเคราะห์ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและ ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
ระยะที่ 2 การพัฒนาทฤษฎีของการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วมเป็นฐาน			
ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คนโดยการเลือกแบบเจาะจง	- การสนทนากลุ่ม (Focus Group) - การประเมินด้วย แบบประเมิน	- แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม - แบบประเมินด้านความถูกต้องและ เป็นไปได้ของทฤษฎีเชิงปฏิบัติของการ เสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัย ทางการบริหารของผู้บริหาร สถานศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วม เป็นฐาน	- สังเคราะห์ข้อมูลการ สนทนากลุ่ม - วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและ ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
ระยะที่ 3 การศึกษาผลของการใช้ทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นต่อการเปลี่ยนแปลงสมรรถนะด้านการวิจัยทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา			
- ผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมกระบวนการพัฒนาสมรรถนะจำนวน 12 คน โดย การเลือกแบบเจาะจง - ผู้ทรงคุณวุฒิในการ ประเมินผลงานวิจัยหรือนวัตกรรมของผู้บริหาร	- การประเมินด้วย แบบประเมิน	1. แบบประเมินสมรรถนะผู้บริหาร สถานศึกษาด้านการวิจัย 2. แบบประเมินผลงานวิจัยหรือนวัตกรรมของผู้บริหาร 3. คู่มือการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหาร สถานศึกษา	- แบบสังเคราะห์การ สนทนากลุ่ม - วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและ ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
ระยะที่ 4 การตรวจสอบยืนยันทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นและผลลัพธ์ของการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา			
ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คนโดยการเลือกแบบเจาะจง	- การสนทนากลุ่ม (Focos Group)	- แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม	- สังเคราะห์ข้อมูลการ สนทนากลุ่ม

- การประเมินด้วย แบบประเมิน	- แบบประเมินด้านความเหมาะสม และเป็นประโยชน์ของทฤษฎีเชิง ปฏิบัติ	- วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและ ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
--------------------------------	---	---

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นและองค์ประกอบของการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ด้านการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและกำหนดเป้าหมายการพัฒนา 2. ด้านการออกแบบแผนการพัฒนาแบบมุ่งสมรรถนะ 3. ด้านการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและการมีส่วนร่วม 4. ด้านระบบสนับสนุนและเครือข่ายการเรียนรู้และ 5. ด้านการติดตาม ประเมินและสะท้อนผลการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 คือ ด้านการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและการมีส่วนร่วม ลำดับที่ 2 คือ ด้านการติดตาม ประเมินและสะท้อนผลการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ลำดับที่ 3 คือ ด้านการออกแบบแผนการพัฒนาแบบมุ่งสมรรถนะ ลำดับที่ 4 คือ ด้านการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและกำหนดเป้าหมายการพัฒนาและลำดับที่ 5 คือ ด้านระบบสนับสนุนและเครือข่ายการเรียนรู้

2. ผลการพัฒนาทฤษฎีของการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 23 แนวทางการปฏิบัติ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและกำหนดเป้าหมายการพัฒนา มี 5 แนวทาง ได้แก่ 1) การประเมินความรู้จัก เจตคติและประสบการณ์ด้านการวิจัยของผู้บริหารก่อนการพัฒนา 2) การสำรวจปัญหาและความต้องการด้านการวิจัยทางการบริหารของผู้บริหาร 3) การศึกษาปัญหาการบริหารจริงที่ควรนำกระบวนการวิจัยมาใช้แก้ไข 4) การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสมรรถนะปัจจุบันกับสมรรถนะที่คาดหวัง และ 5) กำหนดเป้าหมายและผลลัพธ์การพัฒนาที่ชัดเจนและวัดได้ องค์ประกอบที่ 2 การออกแบบแผนการพัฒนาแบบมุ่งสมรรถนะ มี 4 แนวทาง ได้แก่ 1) กำหนดเนื้อหาการพัฒนาสอดคล้องกับองค์ประกอบ ระดับความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้บริหาร 2) การออกแบบกิจกรรมการพัฒนาเชื่อมโยงกับปัญหาการบริหารจริงของสถานศึกษา 3) การกำหนดลำดับกิจกรรมจากการสร้างความรู้ไปสู่การปฏิบัติและการประยุกต์ใช้ และ 4) มีแผนการพัฒนาระยะเวลา ผู้รับผิดชอบ และเกณฑ์ความสำเร็จที่ชัดเจน องค์ประกอบที่ 3 การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและการมีส่วนร่วม มี 6 แนวทาง ได้แก่ 1) การเลือกหรือกำหนดปัญหาวิจัยจากการบริหารสถานศึกษาของตนเอง 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและออกแบบการวิจัย ลงมือพัฒนาเครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง 3) การฝึกวิเคราะห์ ตีความ และสรุปผลจากข้อมูลจริง 4) ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยตามความเหมาะสม 5) การดำเนินงานตามวงจรวางแผน ปฏิบัติ สังเกต และสะท้อนผล และ 6) การนำข้อค้นพบไปทดลองใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนางานบริหารจริง ปรับปรุงการปฏิบัติและดำเนินการในวงจรถัดไปจากหลักฐานที่ค้นพบ องค์ประกอบที่ 4 ระบบสนับสนุนและเครือข่ายการเรียนรู้มี 3 แนวทาง ได้แก่

1) มีผู้เชี่ยวชาญหรือที่ปรึกษาให้คำแนะนำด้านการวิจัยอย่างต่อเนื่อง 2) มีงบประมาณ วัสดุ เทคโนโลยี และ โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลที่เพียงพอ และ 3) การเผยแพร่และแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้บริหารและบุคลากร ในเครือข่าย และองค์ประกอบที่ 5 การติดตาม ประเมินและสะท้อนผลการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มี 5 แนวทาง ได้แก่ 1) การประเมินสมรรถนะของผู้บริหารก่อนเริ่มการพัฒนา 2) การติดตามความก้าวหน้าระหว่าง การดำเนินการวิจัยอย่างต่อเนื่อง 3) การประเมินจากผลงานหรือการปฏิบัติจริงและนำข้อมูลย้อนกลับปรับปรุงงาน 4) การเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการพัฒนาตามสมรรถนะเป้าหมาย และ 5) การติดตามการนำข้อค้นพบไป ใช้ในการตัดสินใจหรือพัฒนาสถานศึกษา โดยมีผลการประเมินด้านความถูกต้องและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ ระดับมากที่สุด

3. การศึกษาผลของการใช้ทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นต่อการเปลี่ยนแปลงสมรรถนะด้านการวิจัยทางการ บริหารของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผลการประเมินสมรรถนะด้านการวิจัยของผู้บริหารสถานศึกษาก่อนเข้า ร่วมกระบวนการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และผลการประเมินหลังการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความรู้และความเข้าใจด้านการวิจัยทางการบริหารการศึกษามี ผลต่างค่าเฉลี่ยก่อน - หลังการพัฒนามากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและ ออกแบบการวิจัย ด้านความสามารถในการดำเนินการวิจัยและจัดการข้อมูล และด้านความสามารถในการ สื่อสารและใช้ผลการวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหารตามลำดับ และผลการประเมินคุณภาพของงานวิจัยหรือ นวัตกรรมของผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับคุณภาพดี

4. ผลการตรวจสอบยืนยันทฤษฎีของการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยทางการบริหารของ ผู้บริหารสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้นและผลลัพธ์ของการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยทางการบริหารของ ผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า มีผลการประเมินด้านความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากและความเป็น ประโยชน์โดยรวมอยู่ระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการ พัฒนาความรู้และความสามารถด้านการวิจัยผ่านการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา การจัดทำผลงานทางวิชาการ ตลอดจนการกำกับและส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ทำให้ผู้บริหารมีความรู้ พื้นฐาน เห็นความสำคัญของการวิจัย และมีประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้ข้อมูลหรือผลงานวิจัยในการบริหารอยู่ แล้วในระดับหนึ่ง สอดคล้องกับ Penuel et al. (2017) ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารระดับเขต พื้นที่ที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการวิจัยและมีการนำงานวิจัยไปใช้หลายลักษณะ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ ในระดับมากที่สุด เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาตระหนักถึงความจำเป็นในการยกระดับการพัฒนาสมรรถนะ ด้านการวิจัยให้สูงกว่าการดำเนินงานที่มีอยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากปัญหาทางการบริหารมีความซับซ้อนและ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การใช้ประสบการณ์ส่วนบุคคลหรือข้อมูลเชิงรายงานเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ ต่อการตัดสินใจ ผู้บริหารจึงต้องสามารถตั้งคำถาม วิเคราะห์ปัญหา ออกแบบการวิจัย เก็บและวิเคราะห์ข้อมูล

ตลอดจนนำข้อค้นพบไปใช้พัฒนางานบริหารได้จริง สอดคล้องกับ OECD (2022, 2023) ที่ระบุว่า การนำงานวิจัยมาใช้ในการศึกษามีคุณภาพจำเป็นต้องพัฒนาทั้งความสามารถของบุคคล วัฒนธรรมการใช้หลักฐาน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตกับผู้ใช้ความรู้ ภาวะผู้นำ โครงสร้างพื้นฐาน และกระบวนการสนับสนุนในระดับองค์กรและระบบการศึกษา และเมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและการมีส่วนร่วมมีความต้องการจำเป็นเป็นลำดับแรก เนื่องจากการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยที่ผ่านมามีส่วนหนึ่งยังให้ความสำคัญกับการอบรม การบรรยาย และการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยมากกว่าการเปิดโอกาสให้ผู้บริหารนำความรู้ไปใช้ศึกษาปัญหาการบริหารของสถานศึกษาตนเองอย่างครบวงจร ผู้บริหารจึงอาจมีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการวิจัย แต่ยังขาดโอกาสในการวิเคราะห์ปัญหาจริง พัฒนาเครื่องมือ เก็บข้อมูล ศึกษาหลักฐาน และนำข้อค้นพบไปใช้ภายใต้ข้อจำกัดของสถานศึกษา การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงจะช่วยเชื่อมโยงความรู้เชิงทฤษฎีกับการปฏิบัติ ทำให้ผู้บริหารเห็นความหมายและประโยชน์ของการวิจัยต่อการแก้ปัญหาทางการบริหารโดยตรง สอดคล้องกับ Darling-Hammond et al. (2017) ซึ่งสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพที่มีประสิทธิผล พบว่า การพัฒนาที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติควรเน้นเนื้อหาที่สัมพันธ์กับงานจริง ใช้การเรียนรู้เชิงรุก เปิดโอกาสให้เกิดความร่วมมือ มีแบบอย่างการปฏิบัติที่ชัดเจน ได้รับคำแนะนำและข้อมูลย้อนกลับ

2. ทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ และ 23 แนวทางการปฏิบัติ โดยผลการประเมินด้านความถูกต้องและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นมีโครงสร้างครอบคลุมกระบวนการพัฒนาสมรรถนะตั้งแต่การวิเคราะห์จุดเริ่มต้นของผู้บริหาร การกำหนดเป้าหมาย การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ การลงมือปฏิบัติ และการติดตามสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นกรอบการดำเนินงานที่เชื่อมโยงระหว่างบริบท เจเนอรัล กระบวนการ และผลลัพธ์ของการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยทางการบริหารอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับ Feather (2018) ที่เสนอว่า การพัฒนาทฤษฎีจากการปฏิบัติควรเริ่มจากการกำหนดข้อเสนอเชิงทฤษฎีเบื้องต้น แล้วนำไปตรวจสอบกับสถานการณ์จริง เพื่ออธิบายว่ากิจกรรมหรือทรัพยากรใดก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใต้บริบทและเงื่อนไขใด

องค์ประกอบที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและกำหนดเป้าหมายการพัฒนา เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของทฤษฎี เนื่องจากสมรรถนะด้านการวิจัยของผู้บริหารแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ ประสพการณ์ และบริบทการบริหารสถานศึกษา การพัฒนาที่มีได้เริ่มจากการประเมินระดับสมรรถนะและปัญหาจริงอาจทำให้กิจกรรมไม่ตรงกับความต้องการและไม่สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดให้มีการประเมินพื้นฐาน การสำรวจปัญหา การวิเคราะห์ช่องว่างระหว่างสมรรถนะปัจจุบันกับสมรรถนะที่คาดหวัง และการกำหนดเป้าหมายที่วัดได้ จึงช่วยให้กระบวนการพัฒนามีทิศทางและตอบสนองต่อผู้เข้าร่วมอย่างแท้จริง สอดคล้องกับ Darling-Hammond et al. (2017) ซึ่งเสนอว่า การพัฒนาวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพควรสัมพันธ์กับความต้องการของผู้เรียน เป้าหมายขององค์กร และปัญหาจากการปฏิบัติงานจริง มิใช่กำหนดเนื้อหาแบบเดียวกันสำหรับผู้เข้าร่วมทุกคน

องค์ประกอบที่ 2 การออกแบบแผนการพัฒนาแบบมุ่งสมรรถนะ ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาต้องกำหนดผลลัพธ์เชิงพฤติกรรมที่ชัดเจน การกำหนดเนื้อหาให้สอดคล้องกับระดับความรู้และประสบการณ์ของผู้บริหาร การเชื่อมโยงกิจกรรมกับปัญหาการบริหารจริง การจัดลำดับจากความรู้ไปสู่การปฏิบัติ และการกำหนดเกณฑ์ความสำเร็จอย่างชัดเจน ช่วยให้ผู้บริหารเห็นเส้นทางการพัฒนาและสามารถประเมินความก้าวหน้าของตนได้ สอดคล้องกับมนสิข สิริสมบุญ (2561) ซึ่งพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยโดยเชื่อมโยงสมรรถนะเป้าหมาย เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ

องค์ประกอบที่ 3 การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและการมีส่วนร่วม เป็นองค์ประกอบแกนกลางของ ทฤษฎีเชิงปฏิบัติที่พัฒนาขึ้น เนื่องจากผู้บริหารได้เรียนรู้จากการเลือกปัญหาการบริหารของสถานศึกษาตนเอง ตลอดจนนำข้อค้นพบไปใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนางานจริง กระบวนการดังกล่าวทำให้การเรียนรู้มิได้แยกออกจากงานประจำ แต่ฝังอยู่ในสถานการณ์จริงและก่อให้เกิดทั้งความรู้ ทักษะ ความมั่นใจ และความรู้สึกเป็นเจ้าของ สอดคล้องกับ Cornish et al. (2023) ซึ่งอธิบายว่า การวิจัยแบบมีส่วนร่วมให้คุณค่ากับความรู้จากประสบการณ์และการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา โดยเน้นการสร้างความสัมพันธ์ การกำหนดปัญหาร่วมกัน การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน และการวางแผนลงมือเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติจริง

องค์ประกอบที่ 4 ระบบสนับสนุนและเครือข่ายการเรียนรู้ เป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้บริหารสามารถดำเนินการวิจัยได้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการวิจัยทางการบริหารต้องใช้ทั้งเวลา ความรู้และการให้คำปรึกษา การจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญหรือที่ปรึกษา งบประมาณ เครื่องมือและโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเครือข่าย จึงช่วยลดข้อจำกัดของผู้บริหารและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับ Penuel et al. (2017) พบว่า การเข้าถึงและใช้ผลงานวิจัยของผู้บริหารสัมพันธ์กับเครือข่ายวิชาชีพ โอกาสในการอภิปรายงานวิจัย และวัฒนธรรมองค์การที่สนับสนุนการใช้หลักฐาน

องค์ประกอบที่ 5 การติดตาม ประเมินและสะท้อนผลการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำหน้าที่ควบคุมคุณภาพและขับเคลื่อนการเรียนรู้ตลอดกระบวนการ โดยครอบคลุมการประเมินก่อนพัฒนา การติดตามความก้าวหน้า การประเมินจากผลงานจริง การเปรียบเทียบผลก่อนและหลัง และการติดตามการนำข้อค้นพบไปใช้ การประเมินในลักษณะดังกล่าวไม่ใช่เพียงการตัดสินผลสำเร็จ แต่เป็นการสร้างข้อมูลย้อนกลับเพื่อช่วยให้ผู้บริหารเข้าใจจุดแข็ง จุดที่ต้องปรับปรุง และปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ สอดคล้องกับ Darling-Hammond et al. (2017) ที่ระบุว่า การพัฒนาวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพต้องมีการให้ข้อมูลย้อนกลับ การสะท้อนผล และระยะเวลาเพียงพอสำหรับการทดลองและปรับปรุงการปฏิบัติ

การประเมินด้านความถูกต้องโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่าองค์ประกอบและแนวทางการปฏิบัติมีความสอดคล้องกับหลักการ แนวคิด และเป้าหมายของการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยทางการบริหาร ส่วนผลการประเมินด้านความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดสะท้อนว่า แนวทางที่กำหนดสามารถนำไปใช้ได้ภายใต้บริบทของสถานศึกษา เพราะกิจกรรมส่วนใหญ่เชื่อมโยงกับภารกิจและปัญหาการบริหารจริง สอดคล้องกับ Coldwell (2019) พบว่า ผลของการดำเนินงานอาจแตกต่างกันเมื่อบริบทและเงื่อนไข

เปลี่ยนแปลง ดังนั้น การนำทฤษฎีไปใช้ในสถานศึกษาอื่นควรรักษาองค์ประกอบแกนและหลักการสำคัญไว้ แต่สามารถปรับรายละเอียดของกิจกรรม ระยะเวลา ทรัพยากร และรูปแบบการสนับสนุนให้เหมาะสมกับบริบท

3. ผลการศึกษาผลของการใช้ทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นต่อการเปลี่ยนแปลงสมรรถนะด้านการวิจัยทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า การที่สมรรถนะด้านการวิจัยทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาก่อนการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากผู้บริหารมีความรู้และประสบการณ์ด้านการวิจัยในระดับหนึ่งจากการศึกษาหรือการกำกับงานวิจัยของครู แต่ยังมีได้มีโอกาสดำเนินการวิจัยทางการบริหารอย่างครบวงจรด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ความรู้และประสบการณ์ที่มีจึงอาจอยู่ในลักษณะเป็นส่วน ๆ และยังไม่สามารถบูรณาการเป็นสมรรถนะในการวิจัยไปใช้พัฒนาสถานศึกษาได้อย่างมั่นใจ สอดคล้องกับโสภณ เพ็ชรพวง (2561) ที่พบว่า สมรรถนะการวิจัยทางการบริหารประกอบด้วยทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของนักวิจัย และจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ภายหลังการใช้ทฤษฎีเชิงปฏิบัติสมรรถนะของผู้บริหารเพิ่มขึ้นจากระดับปานกลางเป็นระดับมากที่สุดแสดงให้เห็นว่า กระบวนการพัฒนาที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบสามารถเปลี่ยนความรู้เชิงทฤษฎีให้เป็นความสามารถในการปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับ Cornish et al. (2023) ที่อธิบายว่า การวิจัยแบบมีส่วนร่วมทำให้ผู้เข้าร่วมเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ การสร้างความเข้าใจร่วม การดำเนินการ และการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน จึงก่อให้เกิดทั้งความรู้และความสามารถในการสร้างการเปลี่ยนแปลงจากบริบทจริง และในส่วนของผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยหรือนวัตกรรมของผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับดี แสดงว่าการเปลี่ยนแปลงสมรรถนะสะท้อนออกมาในรูปของผลงานที่สามารถตรวจสอบได้ การประเมินจากผลงานจึงช่วยยืนยันว่าผู้บริหารสามารถบูรณาการความรู้ ทักษะ และการคิดเชิงวิจัยเพื่อสร้างงานวิจัยหรือนวัตกรรมที่มีคุณภาพในระดับหนึ่ง แต่การที่คุณภาพผลงานอยู่ในระดับดีขณะที่สมรรถนะหลังพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงความแตกต่างระหว่างการมีสมรรถนะตามตัวบ่งชี้กับความสมบูรณ์ของผลงานวิจัยฉบับสุดท้าย เนื่องจากคุณภาพผลงานวิจัยยังขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ความซับซ้อนของปัญหาและความชำนาญในการเขียนรายงานเชิงวิชาการ สอดคล้องกับ Castañeros and Sumbilon (2023) ซึ่งพบว่า สมรรถนะและการมีส่วนร่วมด้านการวิจัยของผู้บริหารสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานด้านนวัตกรรม โดยการที่ผู้บริหารสามารถใช้การวิจัยแก้ปัญหาและสร้างนวัตกรรมในสถานศึกษาเป็นตัวชี้วัดสำคัญของการใช้สมรรถนะด้านการวิจัยในบริบทการบริหารจริง

4. ผลการตรวจสอบยืนยันทฤษฎีของการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยทางการบริหาร พบว่า มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากและมีความเป็นประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากทฤษฎีมีองค์ประกอบ และกระบวนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับบทบาท บริบทการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา การที่ผลการประเมินด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากทฤษฎีเชิงปฏิบัติได้รับการพัฒนาจากการบูรณาการข้อมูลหลายส่วน ผ่านการตรวจสอบกับปัญหา ความต้องการ และเงื่อนไขการปฏิบัติงานจริง จึงมีความสอดคล้องกับธรรมชาติของทฤษฎีเชิงปฏิบัติ และความเหมาะสมของทฤษฎียังเกิดจากโครงสร้างของทฤษฎีที่ครอบคลุมกระบวนการพัฒนาสมรรถนะอย่างเป็นระบบ มีความสัมพันธ์กันเป็นวงจร ทำให้สามารถปรับกระบวนการพัฒนาให้เหมาะสมกับระดับสมรรถนะ และความพร้อมของผู้บริหารแต่ละคนได้ สอดคล้อง

กับ Coldwell (2019) อธิบายว่า การประเมินหรือการนำแนวทางพัฒนาไปใช้ควรคำนึงถึงบริบทในลักษณะที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากบริบทมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เข้าร่วม กระบวนการและผลลัพธ์ การที่ความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก แสดงว่า ทฤษฎีเชิงปฏิบัติยังมีรายละเอียดบางประการที่ควรปรับให้เหมาะสมกับความแตกต่างของสถานศึกษา อาจต้องปรับตามบริบทก่อนนำไปใช้ สอดคล้องกับแนวคิดของ OECD (2023) ที่ระบุว่า การสร้างวัฒนธรรมการใช้การวิจัยในระบบการศึกษาไม่สามารถดำเนินการด้วยแนวทางเดียวสำหรับทุกบริบท แต่ต้องพิจารณาทั้งขีดความสามารถของบุคลากร โครงสร้างและกระบวนการสนับสนุน ควบคู่กับการพัฒนาทักษะและความสามารถเป็นเงื่อนไขสำคัญของการใช้การวิจัยอย่างมีคุณภาพในระดับองค์กรและระบบการศึกษา และการที่ผลการประเมินด้านความเป็นประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าทฤษฎีเชิงปฏิบัติสามารถนำไปใช้ตอบสนองปัญหาและความต้องการของผู้บริหารสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการช่วยให้ผู้บริหารสามารถวิเคราะห์ปัญหาทางการบริหารอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับ Cornish et al. (2023) ซึ่งอธิบายว่า การวิจัยแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญกับการสร้างความรู้ร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา การใช้ความรู้จากประสบการณ์ และการลงมือปฏิบัติเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง ผู้เข้าร่วมมีบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ กำหนดปัญหา เก็บและวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนวางแผนและดำเนินการเปลี่ยนแปลงร่วมกัน กระบวนการดังกล่าวจึงทำให้ความรู้ที่เกิดขึ้นมีความหมายและสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของผู้ปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบด้านการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและการมีส่วนร่วม โดยเน้นแนวปฏิบัติในด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและออกแบบการวิจัย ลงมือพัฒนาเครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง
2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยทางการบริหารในด้านความสามารถในการสื่อสารและใช้ผลการวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหาร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลของการใช้ทฤษฎีเชิงปฏิบัติในสถานศึกษาที่มีขนาด สังกัด และบริบทแตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบเงื่อนไข กลไก และผลลัพธ์ของการพัฒนาสมรรถนะ
2. ควรศึกษาผลกระทบของการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยทางการบริหาร และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อการบริหารสถานศึกษา ครู และคุณภาพผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567–2568.

- เก็จกนก เอื้อวงศ์. (2562). *การนิเทศในสถานศึกษา*. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จินดา อุ่นทอง, ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, และชำนาญ ปาณาวงษ์. (2565). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษ โดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับทีมสหวิชาชีพ. *วารสารมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 7(8), 245–258.
- ธีระยุทธ กิตตินภวัฒน์. (2567). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนักวิจัยตามแนวคิดการเรียนรู้ในระหว่างการทำงานและชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนเทศบาล 1 ตลาดบางลี่ (พานิชอุทิศ). *วารสารการบริหารและนิเทศการศึกษา*, 15(3), 87–105.
- มนสิข สิริสมบุญ. (2561). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 20(4), 157–165.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. พริกหวานกราฟฟิค.
- โสภณ เพ็ชรพวง. (2561). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยทางการบริหารการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 5(2), 169–196.
- Brown, C., & Zhang, D. (2017). How can school leaders establish evidence-informed schools: An analysis of the effectiveness of potential school policy levers. *Educational Management Administration & Leadership*, 45(3), 382–401.
<https://doi.org/10.1177/1741143215617946>
- Castañeros, J. P., & Sumbilon, M. R. (2023). Research competencies and engagement on performance of administrators in the practice of innovation. *American Journal of Educational Research*, 11(10), 688–704. <https://doi.org/10.12691/education-11-10-8>
- Coldwell, M. (2019). Reconsidering context: Six underlying features of context to improve learning from evaluation. *Evaluation*, 25(1), 99–117.
<https://doi.org/10.1177/1356389018803234>
- Cornish, F., Breton, N., Moreno-Tabarez, U., Delgado, J., Rua, M., de-Graft Aikins, A., & Hodgetts, D. (2023). Participatory action research. *Nature Reviews Methods Primers*, 3, Article 34. <https://doi.org/10.1038/s43586-023-00214-1>
- Darling-Hammond, L., Hyler, M. E., & Gardner, M. (2017). *Effective teacher professional development*. <https://learningpolicyinstitute.org/product/effective-teacher-professional-development-report>
- Edwards-Groves, C., Grootenboer, P., & Wilkinson, J. (Eds.). (2018). *Education in an era of schooling: Critical perspectives of educational practice and action research*. A festschrift for Stephen Kemmis. Springer.
- Farley-Ripple, E. N., Mead, H., & Tilley, K. (2023). Organising for research use: Lessons from four deep-use schools. In OECD, *Who really cares about using education research in*

- policy and practice? Developing a culture of research engagement.* (pp. 174–188). OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/bc641427-en>
- Farrell, C. C., Davidson, K. L., Repko-Erwin, M. E., Penuel, W. R., Quantz, M., Wong, H., Riedy, R., & Brink, Z. (2018). *A descriptive study of the IES researcher–practitioner partnerships in education research program: Final report* (Technical Report No. 3). National Center for Research in Policy and Practice. <https://eric.ed.gov/?id=ED599980>
- Feather, J. L. (2018). Developing programme theories as part of a realist evaluation of a healthcare quality improvement programme. *International Journal of Care Coordination*, 21(3), 68–72. <https://doi.org/10.1177/2053434518779753>
- Feekery, A. (2024). The 7 C's framework for participatory action research: Inducting novice participant-researchers. *Educational Action Research*, 32(3), 332–347. <https://doi.org/10.1080/09650792.2023.2234417>.
- Jones, G. (2018). *Evidence-based school leadership and management: A practical guide*. SAGE.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (2005). Participatory action research: Communicative action and the public sphere. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *The SAGE handbook of qualitative research* (3rd ed., pp. 559–603). SAGE.
- Khotnarin, W., Ketchatturat, J., & Makmee, P. (2022). Factor analysis of research competency of secondary school teachers under the Office of the Basic Education Commission in the Northeast. *Journal of Educational Measurement Mahasarakham University*, 28(1), 282–292.
- OECD. (2022). *Who cares about using education research in policy and practice? Strengthening research engagement*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/d7ff793d-en>
- OECD. (2023). *Who really cares about using education research in policy and practice? Developing a culture of research engagement*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/bc641427-en>
- OECD. (2024). *The right conditions: Systemic enablers for a culture of research engagement in education* (OECD Education Spotlights No. 9). OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9f3596de-en>
- Penuel, W. R., Briggs, D. C., Davidson, K. L., Herlihy, C., Sherer, D., Hill, H. C., Farrell, C. C., & Allen, A.-R. (2017). How school and district leaders access, perceive, and use research. *AERA Open*, 3(2), 1–23. <https://doi.org/10.1177/2332858417705370>
- Schildkamp, K., Poortman, C. L., Ebbeler, J., & Pieters, J. M. (2019). How school leaders can build effective data teams: Five building blocks for a new wave of data-informed decision making. *Journal of Educational Change*, 20(3), 283–325. <https://doi.org/10.1007/s10833-019-09345-3>

- Schlicht-Schmälzle, R., Hill, J., Folkvord, K. A., Tharaldsen, K. B., Wargo, J., Hartmann, U., & Révai, N. (2024). Bridging the research-practice gap in education: Initiatives from 3 OECD countries (OECD Education Working Papers No. 319). OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/c0d3f781-en>
- UNESCO. (2016). *Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action for the implementation of Sustainable Development Goal 4: Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all*. UNESCO.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper & Row.

การอ้างอิงบทความ

สุเมธ งามกนก. (2569). การพัฒนาทฤษฎีของการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วมเป็นฐาน. *e-Journal of Education Studies, Burapha University*, 8(3), 118-133. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/ejes/article/view/290194>

